

Фестивали и форуми

XIII международен фестивал на спектакли за деца „Вълшебната завеса“

XIII International Festival of Children's Performances „The Magic Curtain“

7-11.5.2012, Търговище/Targovishte, Bulgaria

Наградите на фестивала

Жури в състав **Елза Лалева** – председател, доц. д-р **Йоана Спасова-Дикова** и **Катерина Георгиева** присъди следните награди:

За приобщаване на най-малките зрители към класическото музикално наследство чрез средствата на театъра – на „Полет, пролет и прозорец“ (режисьор Съби Събев), ДТ-Търговище;

За актьорско изгъвание и приобщаване на тийнейджърите към театралното изкуство в глобализацията се свят – на **Юлия Кобец** в моноспектакъла „Защо Джон Ленън носи пола“ от Клер Доуи (режисьор Сте-

фан Уейланд), Международен културен театрален център „Миникулт“, Ростов на Дон, Русия;

За авторска музика – на **Пламен Мирчев-Мирона** за „Аладин“ от Димитрий Голубецки (режисьор Александър Беровски), ДТ-Русе;

За търсения в областта на съвременния театрален пластичен език и образност – на спектакъла „На ръба“ на театър „Атом“, София;

За цялостен спектакъл – на „Любовта към трите портокала“ по Карло Гоци (режисьор Бисерка Колевска), ДКТ-Сливен.

Театърът за деца

или

За допустимия обем на търговията в Храма

Димитър Чернев

Нямали сме тема с такава нагледна актуалност във всички досегашни работни конференции, кръгли маси и т.н., които са били интегрална част от фестивала „Вълшебната завеса“ в опита му да се оформи като едно автентично и модерно артсъбитие. През изминалите години сме дебатирали върху художествените проблеми на детския театър, върху адекватното развитие на посланията и езика му, върху практиките му да репликира митологични и приказни сюжети в конкретни сценични истории. Опитвали сме се да осмисляме теоретични и практични модели за ефикасното и бързо раз-

Юлия Кобец
Julia Kobets

витие на нови публики, да отричаме безфантазни клишета и да мислим за нови формати, които с максимална адекватност да ангажират мислите и особено емоциите на основната ни зрителска ниша – децата и тийнейджърите. С една гума – опитвали сме се да се въздигнем поне с малко над доминиращото ежедневие на детския театър, да разширим регистъра му от възможности, с които той може да стане по-привлекателен и ефикасен в своите образователни, естетически и адаптивно-поведенчески измерения. Доколко надеждата ни, че това ще се случи, е утопична, е друг въпрос. Защото става дума за процес, който среща осъзнати и неосъзнати съпротиви, достатъчно мощно укрепени в националната ни психология и в рутинната ни театрална практика. Моят велик съгражданин, нобелистът от град Русе Елиас Канети казваше: „Ние не трябва да се уморяваме да повтаряме нещата, които смятаме за важни, дори и да ни се струва, че усилията ни, положени за това, са хвърлени на вятъра“. В този дух всичко, което е било предмет на обсъждане на различните форуми на фестивала има своя метафизичен смисъл и конкретни ползи. Може би микроскопични, но ползи. Каквито и да са били темите на ежегодните ни срещи, като дискретен фон или като втори център, винаги е присъствала темата за начина, по който се разпространява театъра, за легитимността и почтеността на онези, които го създават и осигуряват публичната му презентация пред една чиста, внушаема и доверчива публика – детската.

Не ми се иска да ви отегчавам с пространни описания на трайни негативни тенденции. Повече от очевидно е, че огромна част от продукцията на детския театър се разпространява полукриминално, по начин, който един от безспорните авторитети в областта на кукленотеатралното изкуство определя като „сива детска икономика“. Десетки нелицензирани и неидентифицирани трупи, предимно дуети, в ускорен ритъм посещават детски градини и начални училища, предоставяйки им „културен

„Любовта към трупе портокала“
„The Love of Three Oranges“

продукт“. Естествено това генерира приходи, които обаче остават скрити и недосегаеми от иначе строгите данъчни правила. Те са наистина в сферата на „сивата икономика“, на взаимноизгодното „сътрудничество“ между „творческите субекти“ и пълномощните посредници на тяхната продукция – дължостни лица или близко свързани със съответните детски заведения. Щеше да изглежда като черна завист от страна на гържавните, общинските и коректните неправителствени театрални трупи, ако проблемът беше само във финансовото обогатяване на неидентифицираните театрални таланти и техните поклонници – разпространители. Проблемът обаче е далече по-сложен и той има поне три негативни аспекта:

1. Липсва каквото и да било контрол върху качеството на представленията на тези трупи, оттам съществува реална опасност те да излъчват погрешни послания, превъплътени в набързо скалъпени, кичозни форми;

2. Поради малкия финансов ресурс, вложен в подобни представления и търсенето на бърза, необлагана от данъци, печалба, въпросните трупи правят гъмпинг на по-стойностните театрални спектакли и, естествено, стават по-симпатични и предпочитани партньори на директори и учители. Да не забравяме и напълно разбираемото задоволство от „споделената печалба“ и от двете страни;

3. Третият проблем може би е най-тежък от всички. Театралният спектакъл е магия, красив ри-

туал, уникално преживяване, синтез от различни изкуства. Това по правило може да се постигне в специално пригодена зала с хубаво осветление, нормална акустика и сцена с декори. При „летящите“ трупи това не може да се постигне – децата са в стереотипната си ежедневна среда, обикновено в столовата или в по-добрия случай, във физкултурния салон. Ако има декор, той е пределно оскъден и симулативен – парче плат или нещо подобно, липсва цветно осветление, което е важен елемент от визуалната магия на спектакъла. Вече се досещате – колкото и евтино да е продадено едно такова произведение, парите за него винаги са като изляна лейка вода в тонове пясък, защото децата не гледат истински театър, а лошо негово подобие. Ако това се случва многократно, резултатът няма как да не е печален – децата или няма да почувстват по-нататък необходимост да посещават истинския театър в неговото естествено сградно пространство или ще имат ниски изисквания към художествените му качества. Впрочем опитайте се да гледате представление на професионален театър пред студентска, т.е. „елитна“ публика, проследете реакциите ѝ и ще видите, че опасността не е предстояща. Тя вече е сред нас, култивирана от търговски ориентиран детски театър и от „куловите“ шоу програми като „Комичите“, каналните и СлавиТрифоновите заигравания с ниските, жълтовоайорски неосветени пространства на човешката психика.

Търговците в храма на театъра са по-опасно явление, отколкото ни се струва. Особено когато става дума за детския театър, защото сам по себе си театърът е мощно средство за образование и насаждане на поведенчески реакции. Телевизията по дефиниция е разчетена на масовия и нисък вкус, в огромната си част тя е комерсиална и за нея не важат основни морални, библейски, ако щете, ценности. Там фетиш е рейтингът, постиган с всички средства. Достатъчно ви е да се разходите с дистанционното по каналите, за да видите как смазващо доминират психопатологичните сюжети, кървавите и хард-сексуални теми, зръщият опростачен език. За англоезичните социални антрополози няма съмнение – телевизията се потребява предимно от най-необразованите слоеве на обществото. Средната класа слуша радио, а бизнес и интелектуалният елит се информира от сериозни вестници и аналитични списания.

Проблемът на „търговския“ детски театър е, че в търсене на успех сред зрителите си и заради силен творчески дефицит, той се уподобява и търси съзнателно асоциации с пошлите телевизионни герои и рекламите. Това всъщност го превръща в „антитеатър“, защото той си е отнел най-важното – хуманизма, убеденото говорене за моралните ценности в общуване на живо. Изводът е недвусмислен – борбата с търговците в Храма (на театъра) трябва да е последователна и безкомпромисна. Въпросът е как да стане това – дали те да бъдат гонени с камшик, както е постъпил Христос в Ерусалим, или да се използват „меки“ и разностранни подходи.

Камшикът вече е зазубен. В Закона за закрила и развитие на културата не са предвидени режими за регистрация и лицензиране на театрални трупи. Сиреч – всеки от нас, сам, в дует, трио, или група може да си създаде театър и по горепосочения полукриминален начин да преживява чрез него. Формално, ако не продава изрядни билети, той нарушава само данъчните закони. Докато обаче данъчни-

те стигнат до него, ако изобщо стигнат, той ще е щастлив пенсионер и нарушенията ще са измити поради давност. Така че заплахата от камшика е символична, още повече, че в областта на културата Европейският съюз не поощрява прекомерното прилагане на лицензионни и забранителни режими. Там залагат, съветват и нас, да стимулираме добрите практики. Това ще рече, че трябва да се подпомага качественият театър и онези, които допринасят за неговото разпространение. Конкретно това ще рече например: вместо да укоряваме директори и учители, че „потребяват“ нелицензираните трупи с нискохудожествен продукт, да ги стимулираме и финансово за това, че избират обратното – да забедат питомците си там, където ще могат да видят театър с по-добро качество и с публично приемливо послание. Естествено, че театърът е работа и индустрия. Трябва, измеримо в пари, от тази дейност да печелят както професионалните театралци, така и ангажираните с разпространението лица – учители, организатори и т.н. Легитимният начин е чрез разработване на печеливши културно-образователни проекти, които доста охотно се субсидират от страна на Министерството на образованието, младежта и науката, както от още няколко публични институции. Разбира се, това изисква усилие. Това е почтеният, моралният път, но той очевидно ни се струва прекалено дълъг и трудоемък. Иначе няма как да си обясним защо от толкова години не съществува програма и договор за взаимодействие между образователното и културно министерство в тази насока. Въпрос на ориенталска лениност, на липса на перспективно мислене и отговорност пред бъдещия интелектуален потенциал. Докато това не се случи, докато напълно разбираемият стремеж всеки да бъде възнаграден за труда си се реализира с пари в кеш, под масата, голяма част от театъра за деца ще съществува заради финансовите печалби, а не заради трайните ценности.

Още повече, че и огромен проб-

лем на правещите театър за деца е непознаването на различните форми на образователния театър. На наша почва той се разбира прекалено буквално и битува в дветри работещи, но вече изленили шампи. Говорили сме на групи конференции за модерните превъплъщения на детския театър, обсъждали сме добри практики. Думите, както е известно, отлитат и се забравят, ако не бъдат последвани бързо от дела. Право на всеки човек е да избере как да работи и живее – талантливо или посредствено. Проблем пък на публиката е дали харесва или не това, което гледа. Децата по правило харесват всичко, българските театрални деятели не жадуват страстно да променят навиците си и да поемат творчески рискове. Тъй като театърът по дефиниция е регионално изкуство, българският театър за деца носи и своята спе-

„Лобовта към трите портокала“
„The Love of Three Oranges“

цифика. Лошата ѝ част е, че се повтаря до втръсване, че върви по лесните отъпкани пътища, че понякога не се интересува не само от ценностите, които е призвана да възпитава, но дори и от печалбите – материални и морални. Тази умора и тежкоподвижност на навиците да се прави разнообразен детски театър лично аз смятам за убийствена. Спомняте ли си какво беше написал Мигел де Унамуно: „Придобиването на навик е

началото на края на съществуването“. Разбирайте го метафорично и така да успокоим нещата – българският детски театър ще продължава да съществува, малките му зрители ще продължават да го харесват такъв, какъвто е. Е, изводът е ясен – трябва да покажем своята отговорност към тях, като им покажем алтернативни форми. Скоро ще изготвим театрален речник, от който с изненада ще научите колко различни

и въздействащи форми има т.нар. образователен театър. Докато чакаме обаче теоретичните идентификации, можем да започнем с една нова практическа форма, която вече набира размах в Европа и САЩ. Да видим какво става с тези божествени и загадъчни зрители, които се обгръщат с любов и внимание в театралните програми „От 0 до 3“.

Дано да ви е интересно, макар че, отначало звучи шокиращо! ■

Текстът е четен по време на дискусиата „Театърът от 6 до 16 и съществуването му между ценностите и печалбите“, проведена по време на Международния фестивал на спектаклите за деца „Вълашебната“ в Търговище 7-11 май 2012 г.

Theater for children or the admissible capacity of dealing in the temple

Dimitar Chernev

We have not had an issue with such a burning relevance to all previous work conferences, round tables, etc. that were an integral part of the festival „Magic Curtain“ in its attempt to form an authentic and modern art event. In the past years we have debated on the artistic issues of children's theater, on the adequate development of the messages and its language, on its practice to display mythological and fairy plots into determinate stage stories. We have tried to deliberate on theoretical and practical models for the efficient and quick development of new audiences, to deny cliches, lacking fantasy and to think of new formats, that with most relevance engage the thoughts and especially the emotions, of our basic viewer's core – children and teenagers. In short – we have tried to raise ourselves at least slightly above the dominant daily round of children's theater, to expand its registry of possibilities that will enable it to become more attractive and effective in its educational, aesthetic and adaptive-behavioral dimensions. As far as our hope that this will happen is utopian, is another matter. Because it concerns a process that meets conscious and unconscious resistance, enough powerfully cultivated in our national psychology and our routine theater practice. My great fellow-citizen, the Nobel Prize Winner from Rouse Elias Canetti said: „We must not get tired of repeating things that we consider important, even if we think that our efforts for them are a waste of time.“

In this sense, all that was discussed at different forums of the festival has its metaphysical meaning and particular benefits. Perhaps tiny, but still benefits. Whatever the topics of our annual meetings have been, as a discreet background or as a second center, has always been present the topic of how the theater is spread, of the legitimacy and honesty of those who create it and provide its public presentation in front of an innocent, imposing and trusting audience – the children.